

Tisztelt Hölgyeim és Uraim,

a Magyar Kárpitművészek Egyesülete jövőre lesz 20 éves. Fialat csapat. De a múlt is érdekli őket, talán mert a jövő bizonytalan. Műfajuk sok évszázados hagyománya: a műhely közös terében való alkotás. Ezt a tradíciót idézték meg 2011-ben, az Európai Unió magyar elnöksége idején, amikor egy műholdas-fotó alapján 15 kárpitművész együtt szőtte meg Európai fényeit. A *Duna-Limes* című falképet pedig 24 művész alkotta meg. Nem időben együtt, hiszen kéttenyérnyi részekhez egyszerre nem fértek volna hozzá. De a művészek egyéni karakterjegyeire alapozó, pontos terv alapján, közös ihletből merítve szőtték. E kárpit megszületése ritka műfaji bravúr is volt. Nem sorolom az alkotók neveit, de Balog Editét, a közös megjelenés motorját, mindenképp ki kell emelnem.

Itt viszont azt látjuk, hogy a műfaj adta szabadsággal élve kárpitjaik igen egyénített, az autonómia magányába zárt művek. Egy kivétellel szóló művek. És sajnos az alkotópáros férfitagja – a Nyerges Évával együtt dolgozó Oláh Tamás – már nem lehet közöttünk. Kiállításunk mégis jövőt remélő szümpozion, Önökkel közös ünnepi együttlét. Azt ünnepeljük, hogy az emberlélet meghatározó manuális művészi alkotótevékenység évezredes tradíciója újjászületik. Éppen most, amikor erről a cyber-világ már-már megfeledkezni látszik.

Három verses analógia felől közelíték a magyar kárpitművészek – egy kivételével – művésznők kiállításához. Elsőként az évezredes hagyomány, a műfaj eredete, Homérosz Odüsszeiájának szakrális szövete, a hős férfiakat ünneplő nőalakja felől. Másodiknak az egykorú, ókori enciklopédista, Hésziodosz felől, aki a dolgozó embert ünnepelte a *Munkák és napok* szép verseiben. A nőt, aki örömét lelte mindennapi munkájában és annak eredményében.

Egyik sem előbbre való: Homérosz hőseinek hitele esendő. Hésziodosznál a mindennapi ember, a pásztornép, a szegényes pásztorkirályok világában születő művészet a mi közös kultúránk egyik forrása és kincse. Nála a szövés valóságához nem fér kétség – egyik bizonyítéka ennek a ma is virágzó kárpitművészet. Melyet már nem az isteni rend másolása működtet, hanem a rend elvesztése ellen fellépő emberi kreativitás, amelynek a rend értő megtartása a vezérfonala. A szövés kétféle etimológiája ma is együtt érvényes.

Kérem, nézzék a kárpitokat, hallgassák párhuzamosan az analógia sorait. Homérosz így versel:

„Mert legelőször leplet szőnöm súgta az isten:
hosszú szövőszéken termemben könnyű, hatalmas
vásznat szőnöm; a kérőkhöz meg a szózatom ez volt:
»kérőim, nemes ifjak, a hős Odüsszeusz odavan már,
mégse siettésetek a nászom amígcsak e leplet nem fejezem be...«”
(Odüsszeia. XIX 138-142)

Hésziodosz pedig így ír:
„Hasznos két nap ez is: tizenegy, s mi következik erre,
gyapjat nyírni előbb, tizenkettőn meg aratni,
...Mert ekkor szőnek hálót a magasban a pókok,
hosszú nyári napon, ha a termést hordja a hangya,
lásson hát a szövőszéken munkához az asszony.”
(Munkák és napok. 777-780)

A kárpitművész, hasonlóan, mint Homérosz a mítoszba beleszővi magát, és kora emberét. Ennek a technikája/dramaturgiája a szövés békés hétköznapijainak és a konkrét vagy elvont

téma drámájának egyensúlyozásából, ellenpontosításából eredeztethető. Ha megállunk a kárpit előtt, érzékeljük, hogy még mindig az istenek játékszerei vagyunk – mint Homérosz harcoló hősei. Érezzük az idő fonalának rendezett rajzát, a lineáris időkezelést – ami nagyon is emberi tapasztalat. És, hogy a kronologikus rendet a művész mindig is képes volt korába bele nem illő, anakronisztikus elemekkel a poézis szintjére emelni. A modern művészet különösképp.

Harmadik közelítéshez a modern magyar költészet egyik gyönyörű példáját idézem. Míg az antik eposz – a szövéshöz hasonlóan – tízezernyi időmértékes sor, nyelvi ornamentika, addig a modern költő, Weöres Sándor mozgásból, ritmusból, hangzenéből és fantáziából szó tovább, tömörít. A kárpit is szinesztéziás élményt ad: színeket, illatokat, a simogatás élményét, a szerves lét összetett pompáját. Tömörítve. A kiállításon pedig láthatjuk most, kinek-kinek más fogódzót kínál a modern műtörténet. Az eredmény a klasszikus művészetet hagyományként folytató, nem romboló, hanem rítusok nélküli misztika-művészet.

A most kiállító magyar kárpitművészek nem az ornamenst istenítik, hanem az ornamensről, mint Istenről beszélnek – itt Szilágyi Ákosnak a *Világról levált vers* című elemzésére utalok. Ő Ekhardt mesterre és Gianni Vattinóra hivatkozik, amikor a költői formát isteni formaként értékeli. Jöjjön hát az általam választott modern párhuzam, Weöres Sándortól *Az elveszett napernyő*-ből:

„Páva tulipán felveti fejét,
villog kristály-zöld másvilági rét,
lila tövis gyűl a látóhatárra;
távol szigetet környez a sötét;
mint nő-pillantás, játszik egy sugárka,
illanva megsimítva kedvesét,
ragyogva röppen elszunnyadt fiára,
míg örök mosoly dereng a világra,
vonulnak és hajolnak ívei
híg partok közt, Theatrum Gloriam Dei.”

A szövés munkája a költészethez hasonló leválás a világ nyüzsgéséről, a semmi megközelítéséről. És a semmi a létezés megközelíthetetlen titka felől szemlélve a világ teljességét, az egészben látó szemlélődés kegyelmi állapotát célzó leválást jelenti. Időn kívülre lépést, szublimációt. Weöres szavaival: „az ember költőien lakozik, akkor ebben lakozik”. A textilművészetnek ez az ősi műfaja költői lakozás; a kárpit: világról levált vers.

Róma, 2015. szeptember

Szegő György

a Múcsarnok művészeti igazgatója,
építész, művészeti író